

Minkälaisilla toimilla voidaan edistää pölyttäjähyönteisten monimuotoisuutta?

Mikko Kuussaari

Suomen ympäristökeskus

Luonnon monimuotoisuus- ja
vesiensuojelutoimien edistäminen
maatiloilla: LumoVesi-hankkeen
loppuseminaari

28.1.2021

S Y K E

Esityksen sisältö

- Pölyttäjähönteiset maatalousluonnon monimuotoisuuden indikaattorina
  - Pölyttäjäkantojen kehitys Ypäjän pitkäaikaisessa kesantokokeessa
  - Minkälaisilla toimilla voidaan edistää pölyttäjähönteisten monimuotoisuutta?
-
- Miten pölyttäjien hyvinvointia edistäviä toimia saataisiin lisättyä maatiloilla?

Elinvoimaiset pölyttäjäkannat kertovat luonnon monimuotoisuuden hyvästä tilasta

- Uutiset pölyttäjien maailmanlaajuisesta vähenemisestä herättäneet laajasti huomiota Suomessakin
- Pölyttäjillä suuri merkitys ruuantuotannolle
  - Noin 75 % maailman viljelykasveista on riippuvaisia hyönteispölytyksestä
  - Hyönteispölytteisten kasvien viljelyala laajenemassa
- Suomessakin pölyttäjät vähentyneet ja havaittu pölytysvajetta
- Valmius pölyttäjien elinolojen edistämiseen kasvussa

Pölyttäjien elinolojen parantaminen viljelijöille mielekäs tapa edistää luonnon monimuotoisuutta

- Kukkakasvien runsautta voidaan edistää sekä viljellyillä pelloilla että niiden ulkopuolella
- Kukkakasvien runsaudesta hyötyvät myös monet muut lajit, esimerkiksi tuholaisten luontaiset viholliset
- Parhaimmillaan pölyttäjätöimenpiteet voivat kasvattaa satotasoja parantamalla viljelykasvien pölytystä ja vähentämällä tuholaisia
- Pölyttäjähönteisistä päiväperhoset ja kimalaiset hyviä luonnon monimuotoisuuden indikaattoreita
  - Hyvin tunnettuja
  - Helposti tutkittavia
  - Reagoivat nopeasti ympäristön muutoksiin
  - Erilaisten viljely- ja hoitotoimenpiteiden vaikutuksista runsaasti tutkimustietoa

Pölyttäjäkantojen kehitys Ypäjän pitkäaikaisessa kesantokokeessa

- Koe perustettiin vuonna 2003 ja on yhä käynnissä 7 ha peltolohkolla, jolla 24 lähekkäistä koealuetta
- Koekäsittelyinä 3 erilaista siemenseosta sekä alueen hoito syksyllä niittämällä tai ilman niittoa
  - 2 heinäkasviseosta ja niittykasviseos
- Pölyttäjiä seurattiin tarkasti 6 ensimmäisen vuoden ajan (2003-2008)
  - ja uudelleen vuosina 2011 ja 2018

Kylvetty niittykasviseos

Suojaheinät:

Nurmirölli, *Agrostis capillaris*
Lampaannata, *Festuca ovina*

Kukkakasvit

Hunajakukka, *Phacelia tanacetifolia*

Ruisvirna, *Vicia sativa*

Keltasauramo, *Anthemis tinctoria*

Harakankello, *Campanula patula*

Ahdekaunokki, *Centaurea jacea*

Särmäkuisma, *Hypericum maculatum*

Ruusuruoho, *Knautia arvensis*

Päivänkakkara, *Leucanthemum vulgare*

Mäkitervakko, *Lychnis viscaria*

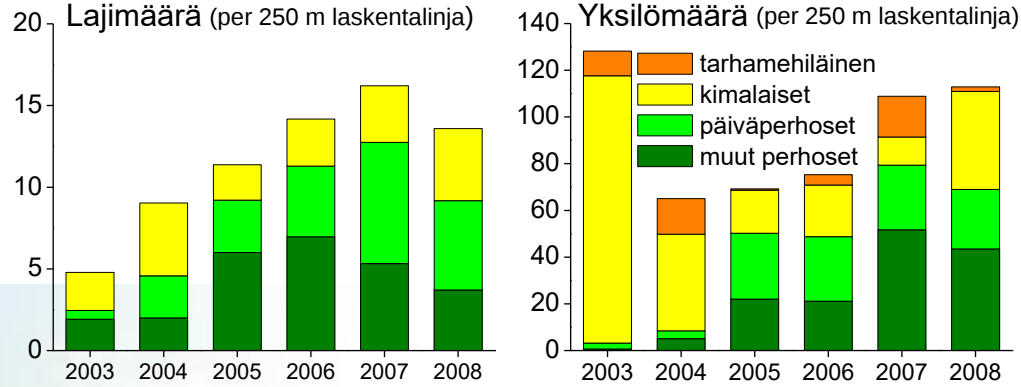
Nurmikohokki, *Silene vulgaris*

Valkoailakki, *Silene latifolia*

Purtojuuri, *Succisa pratensis*

Pölyttäjät runsastuivat kesannon iän kasvaessa

Niittykasviseos, 1. vuosi (hunajakukka)

Ypäjän kesantokoe 2003-2008

Seurantatulosten perusteella kyettiin arvioimaan, mitkä perhoslajit muodostivat paikallisen kannan koealueelle (luonnonhoitopellolle)

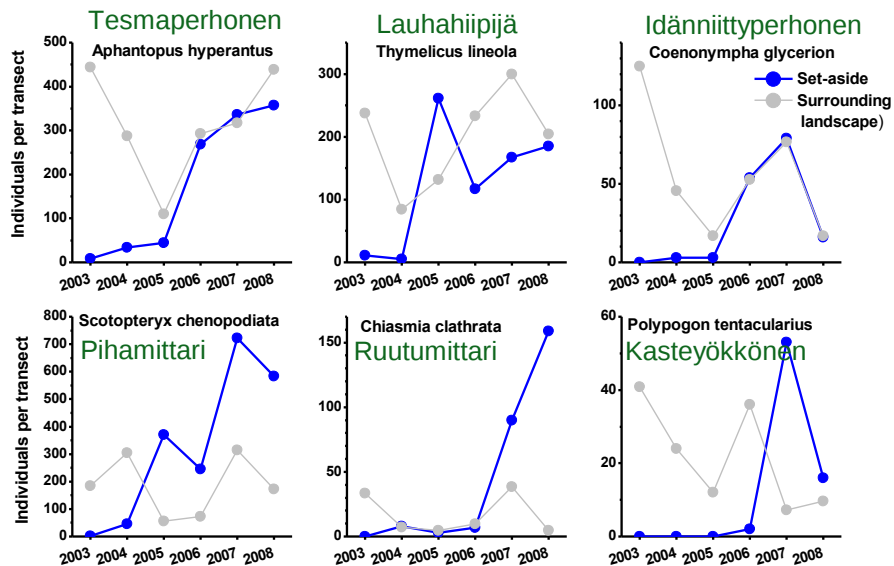
Paikallisen kannan syntyminen vahva osoitus luontotoimenpiteen vaikuttavuudesta

Arvioinnin pohjana käytetyt kriteerit

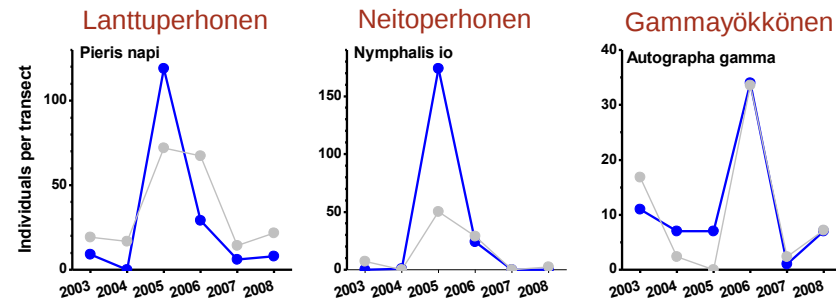
- Kasvoiko lajin runsaus vuosi vuodelta?
- Kasvoiko lajin runsaus kesannolla enemmän kuin lähiseudun pientareilla?
- Pysyivätkö perhoset kesannolla vai olivatko ne siellä vain käymässä?
- Löytyikö kesannolta lajin toukan tarvitsemia ravintokasveja?

Esimerkkejä tuloksista: 1. Paikallisen kannan kasvu 2. Kesannolla pysytelleet lajit

Vähitellen kasvava kanta – Osoitus paikallisen kannan syntymisestä

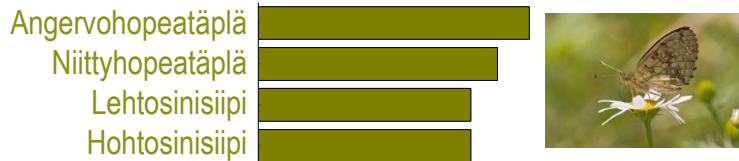
Runsas vaihtelee kuten pientareilla – Ei paikallista kantaa

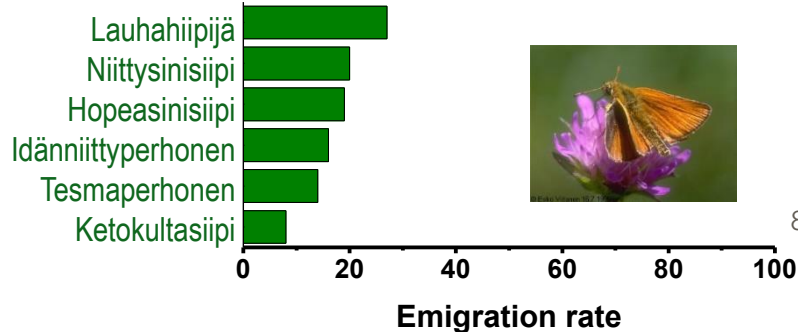
Vain lyhyesti käymässä – Ei paikallista kantaa

Monet pysyvät kesannolla – Mahd. paikallinen kanta

Pääosa pysyy kesannolla – Paikallinen kanta

Suuri osa (63 %) Ypäjän koealueella havaituista perhosista muodosti lisääntyvän paikallisen kannan koekesannolle

78 eri-ikäisen kesannon vertailuaineistossa samat niittyperhoslajit esiintyivät yleisesti vähintään 5-vuotiailla kesannoilla

Johtopäätöksiä

- Pitkäaikaisilla luonnonhoito- ja monimuotoisuuspelloilla sekä kesannoilla on huomattava merkitys niittyjen perhosille
  - Kukkakasvien kylväminen perustamisvaiheessa on nopea ja tehokas tapa edistää pölyttäjien elinoloja
  - Vuosittainen niitto loppukesällä säilyttää avoimuuden
  - Alueen arvo niittylajistolle kasvaa, mitä pitempään pelto säilyy muokkauksen ja viljelyn ulkopuolella => tulevia perinnebiotooppeja
- Arvokkaiden alueiden säilymistä viljelyn ulkopuolella perusteltua tukea

Minkälaisilla toimilla voidaan edistää pölyttäjähönteisten monimuotoisuutta?

Hyviä toimia aktiivisesti viljellyn pellon ulkopuolella:

- Pientareiden leventäminen
- Kukkakaistat peltojen reunoille
- Monimuotoisuus- ja luonnonhoitopellot
- Kaikkien toimien ei tarvitse olla pitkäkestoisia, vaan lyhytaikaisillakin toimilla on merkitystä

Hyviä toimia viljellyillä alueilla:

- Luomu ja torjunta-aineeton viljely
- Monipuolinen viljelykierto
- Kukkivat viljelykasvit (esim. apila, rypsi, härkäpapu, kumina)
- Sekaviljely

Kaikenlaisilla alueilla laidunnus ja niitto loppukesällä hyviä toimia

Pellolle perustettavat kukkakaistat yleensä helpompi ja toimivampi tapaa kasvattaa peltoluonnon monimuotoisuutta

27.1.2021

Miten pölyttäjien hyvinvointia edistäviä toimia saataisiin lisättyä maataloilla?

Minkälaisia kokemuksia maatalousneuvojilla on monimuotoisuustoimien markkinoinnista viljelijöille?

- Monenlaisia toimenpiteitä on tarjolla, mutta miksi monet niistä vain harvoin käytössä?
- Onko kiinnostus pölyttäjien hyvinvoinnin edistämiseen kasvussa, ja miten se näkyy?
- Mitä tarvittaisiin, jotta hyviä toimia saataisiin laajempaan käyttöön?
  - Enemmän tiedotusta?
  - Kannustavammat tukitasot?
  - Jonkun muun näytettävä mallia?
  - Monimuotoisuudelle oma ”tehostamisohjelmansa”?